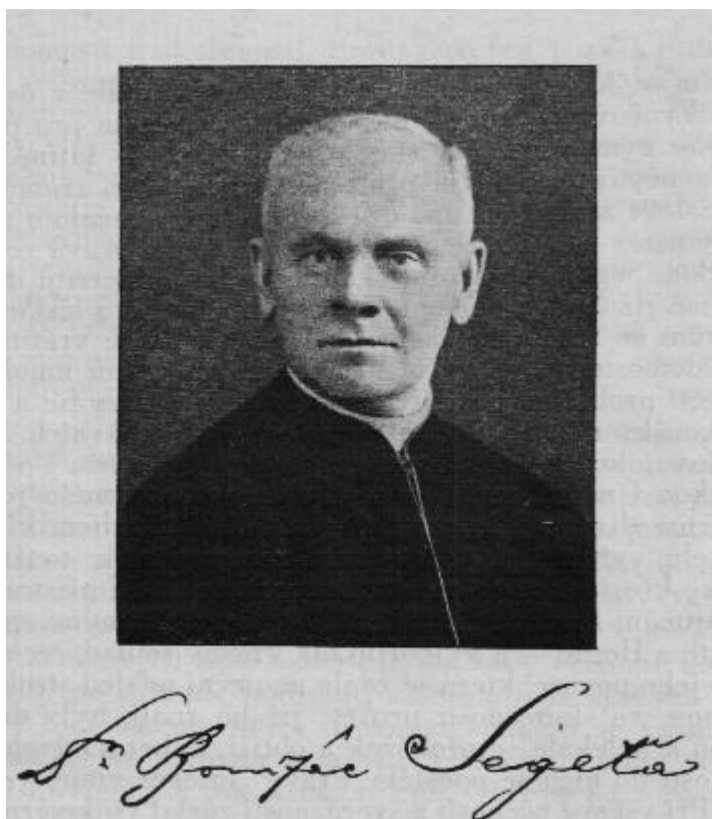

I. Bonifác Segeťa

Dalším z významných mužů církve byl Bonifác Segeťa, kněz, ředitel gymnázia, pedagog, doktor filozofie, monsignore, skutečný arcibiskupský rada.

Doktor Bonifác Segeťa byl především knězem, ale také pedagogem a ve své době i vynikajícím manažerem.

Vývoj arcibiskupského semináře a gymnázia v Kroměříži¹ je od začátku 20. století až do říjnového převratu 1918 těsně spjat s jeho jménem. Je jednou z výrazných osobností církevního školství konce 19. století na Moravě s pohnutým životním osudem. Popisem jeho života popisujeme také kus dějin ústavu.

Narodil se 28. května 1865 ve Vlčnově u Starého Jičína do rodiny středně majetného sedláka. Dost neobvykle na tuto dobu byl jedináčkem, o kterého se starala především jeho maminka. Od ní snad také zdědil svoji pečlivost a svědomitost, která ovšem nepostrádala i úzkostné rysy. Po obecné škole pokračuje na studiích, která konal na nižším gymnáziu ve Valašském Meziříčí (1877–1879) a na vyšším gymnáziu v Přerově (1879–1882). Po maturitní zkoušce odešel na bohoslovecká studia do Olomouce. V září 1886 ještě nemohl být pro své mládí vysvěcen a tak byl poslán jako podjáhen do arcibiskupského semináře v Kroměříži coby studijní

prefekt. To se ukázalo jako výborná volba, protože mladý Segeťa v sobě objevil skutečné pedagogické vlohy. Dovedl se zapřít a sebeobětovat, což prokázal několikrát v kritických dobách existence ústavu a nejvíce na sklonku své pedagogické a profesní dráhy. 9. 10. 1887 byl v kostele sv. Mořice vysvěcen a ponechán v ústavu nadále. Vyučoval latině, řečtině, češtině a také němčině. 1894 byl poslán arcibiskupem Dr. Kohnem na další studia do Vídně. Léta, strávená na filozofické fakultě, nebyla pro něj ani jeho seminaristy – spolužáky nijak jednoduchá. Dochované prosby arcibiskupovi o finanční přilepšení svědčí o tom, že vedli

¹ Nejprve byl zřízen tzv. malý seminář, určený k přípravě budoucích studentů teologie. Měl domácí výuku a maturovalo se na kroměřížském piaristickém gymnáziu. Od roku 1911 získal ústav právo veřejnosti a tím vzniklo regulérní církevní gymnázium.

život nejenom nenáročný, ale na krajní mezi skutečné chudoby. Studia zahájil již jako 29letý a po třech letech v roce 1899 byl prohlášen doktorem filozofie. Vykonal státní zkoušky z latiny a řečtiny jako hlavních předmětů a z češtiny a němčiny jako předmětů vedlejších. Je dobré si uvědomit, že on i jemu studiem podobní kolegové tak dosáhli jednoho z nejlepších možných stupňů vzdělání v tehdejší Evropě. A to dali k dispozici studentům kroměřížského semináře.

Dr. Segeřa se svým současníkům jevil jako strohý a nepřístupný člověk. Nepochybně jím byl, ale jeho činy také ukazují do jisté míry rebelanta, člověka přímého a odvážného, který se nebojí své názory zcela nezvykle v té době, veřejně prezentovat. Jeho nekrolog² opatrně zmiňuje „nedorozumění“, kvůli kterému byl odeslán „za trest“ do duchovní služby a stažen ze semináře. Skutečnost, jak ukazují archivní prameny, byla ale jiná. Dr. Segeřa sice zdvořile, ale rozhodně vyjádřil v dopise adresovaném arcibiskupovi svoje přesvědčení, že sloučení úřadu prefekta³ a profesora není šťastné. Poukazoval na skutečnost, že duchovní osoba má na starosti formaci mladých svěřenců, má jim být příkladem a rádcem, člověkem, který porozumí a má pochopení i pro jejich slabosti. Na druhé straně jako vyučující je musí hodnotit, známkovat, vyžadovat kázeň, disciplínu i příkladné plnění povinností a za nedodržování těchto imperativů je trestat. Dr. Segeřa v osobním dopise poukazoval na to, že se s touto skutečností jen těžce vyrovnává a žádal arcibiskupa o uvolnění ze semináře a posláním na státní, pokud možno, českou školu, kde bude vyučovat náboženství.⁴ Nedochovala se bohužel odpověď arcibiskupa, ale o rok později Segeřa píše znovu dopis v podobném duchu a opět žádá, aby byl poslán na státní veřejnou školu. Následuje jeho odvolání ze semináře roku 1901 a je poslán jako kooperátor do Horní Moštěnice. Během roku přišlo smíření, nevíme bohužel, kdo ustoupil, ale tato „ozdravná kúra“ měla za následek, že se Dr. Segeřa opět do semináře vrací.

V roce 1906 je jmenován místoředitelem semináře. Nejednalo se o zástupcovskou funkci v pravém slova smyslu. Jak sám vzpomíná, byl dosavadnímu řediteli⁵ spíše k ruce jako jeho sekretář. Jeho role pomocníka a rádce však rychle nabývala na významu, zvláště když bylo rozhodnuto usilovat o rozšíření ústavu a získání práva veřejnosti. Jakmile bylo jasné, že je rozhodnutí kardinála Bauera v této věci nezvratné, pustil se Dr. Segeřa okamžitě do práce. A opět se projevila jeho rebelantská duše, když se mu podařilo rozdělit pedagogický sbor na dvě části. Mladší kolegové, jimž stál v čele, pojali smělý a velkolepý plán, totiž vybudovat gymnázium v Kroměříži na „zelené louce“ jako zbrusu novou budovu pavilónového typu. Stavět se mělo na rozsáhlých polích, která patřila arcibiskupství na kopci zvaném „Barbořina“. Na počátku 20. století se řada institucí stavěla jako samostatné pavilony, mezi kterými bylo nutné přecházet. Byly takto budovány nejenom školy, ale také třeba

² Nekrolog Bonifáce Segeřa, Výroční zpráva arcibiskupského gymnázia XXIV, 1933–1934, OA Kroměříž

³ Úřad prefekta lze z dnešního pohledu přirovnat k vychovateli na domově mládeže. Náplní jejich práce bylo dohlížet nad plněním povinností chovanců a starat se o jejich výchovu a duchovní formaci

⁴ Dopis Dr. Segeřa olomouckému arcibiskupovi, osobní spisy pedagogů, ZOA Opava, pobočka Olomouc

⁵ Dr. Benovi

nemocnice. Psychiatrická léčebna v Kroměříži je vzornou ukázkou této koncepce. Má to určité svoje výhody, ale z hlediska nákladů na topení a komfortu uživatelů je toto pojetí velmi nevýhodné.

Proti tomuto plánu stáli starší kolegové, kteří prosazovali přestavbu staré budovy a k ní přístavbu nové části, již proto, že navazovala těsně na kostel sv. Mořice. Na Barbořině žádný svatostánek nestál a musel by se velmi nákladně vybudovat. Nakonec zvítězilo „konzervativní křídlo“ a Dr. Segeřa se musel svého plánu vzdát. Nutno podotknout, že to bylo dobré rozhodnutí, protože náklady na provoz takovéto budovy by v dnešní době dosáhly astronomických částek.

Dr. Segeřa měl zásluhu na realizaci dalších smělych plánů. V roce 1911 vyvstala potřeba zřídit sportovní hřiště pro chlapce semináře a budoucího gymnázia. Sport a gymnastické aktivity hrály v životě studentů důležitou roli, ať již z důvodu smysluplného trávení volného času nebo kvůli zdravotní prevenci. Pohybem se otužovalo tělo a předcházelo se tak respiračním chorobám.⁶ Nesmělo se však jednat o fotbal. Ten byl starší generací profesorů chápán jako „divoký sport“, který nepatřičně saturuje emoce a jako takový byl zakázán. Právě proto se tedy hrál často, náruživě a tajně, obvykle za shovívavého souhlasu mladších, méně konformních pedagogů a prefektů.

Pro hřiště byla vybrána lokace zbořeniště arcibiskupského mlýna, ale Dr. Segeřa navrhoval místo v Květné zahradě nebo-li kroměřížském libosadu a to přímo na pozemku semináře před velkou kolonádou. Z pohledu dnešních návštěvníků této památky se našťestí tento projekt nerealizoval a vybrána byla vzácná lučina v Podzámecké zahradě o výměře 220 arů. V roce 1911 tak bylo jeho zásluhou zřízeno sportoviště, které si půjčovaly všechny kroměřížské sportovní kluby, protože v celém okolí nemělo srovnání s ničím podobným.

Dr. Segeřa se také zabýval myšlenkou vytvořit sportoviště uprostřed budovy semináře tak, aby chlapci mohli cvičit venku za každého počasí. Dostal nápad překlenout vnitřní nádvoří školy skleněnými deskami 12 metrů dlouhými a vytvořit tak krytý sportovní areál. Tento nápad zaujal nadřízené v Olomouci natolik, že byl vydán příkaz zpracovat architektonický návrh a udělat odhad finančních nákladů. Bohužel, začala první světová válka a k tomuto projektu se již nikdo nevrátil.

1. 9. 1910 byl pověřen vedením celé úřední agendy školy. Příprava na získání práva veřejnosti byla v plném proudu, ale škola neměla ani potřebných dokumentů ani ředitele, znalého vedení této úřední agendy. Stávající ředitel Dr. Bena byl starší člověk a na takovýto úkol již neměl dostatek sil. Práce se chopil Dr. Segeřa jako místoředitel ústavu a za pomoci zemských školních inspektorů Dr. Vlka a Mayera byla získána vzorová agenda vyškovského gymnázia. Podle jejich zavedených postupů začalo v roce 1913 pracovat i kroměřížské gymnázium. Segeřa byl vůbec člověkem, který pokračoval v započaté

⁶ Ty byly často příčinou smrti i mladých chlapců, studentů semináře. Obvykle tak čteme ve smutečním oznámení důvod úmrtí - chrlení krve.

archivní práci předchozího ředitele a dal do pořádku katalogy sbírek a školní archiv. Díky němu máme celkem přesné zprávy o činnosti ústavu v těchto letech.

Dr. Bena odešel v říjnu roku 1912 na odpočinek (po 43 letech) a Segeřa je jmenován ředitelem školy. Jak sám uváděl, „měl jsem pocity smíšené a o úřad jsem se pranic neucházel.“⁷ Se změnou ředitele nastala v ústavu také změna v systému vyučování. Do té doby se učilo v první, druhé a třetí třídě utrakvisticky, tedy oboujazyčně, ve čtvrté až šesté německy s výpomocí českého jazyka. To bylo velmi komplikované, neboť například čeští žáci se museli učit latinu z německých učebnic a pro německé žáky bylo krajně těžké zvládnout češtinu, kterou se běžně mluvilo v semináři a gymnáziu. Proto byly schváleny nové učební osnovy.⁸ Ústav zůstal v podstatě dvojjazyčný, náboženství se vyučovalo česky i německy, rovněž tak hlavní předměty. Tak bylo v zásadě docíleno zrovnoprávnění obou jazyků. Segeřa byl za to napaden kroměřížskými německými nacionály, že způsobuje němčině újmu. Ovšem Dr. Segeřa věrný své povaze na to naprosto nedbal a naopak prosadil okamžité zavedení změn do výuky s tím, že jak žactvo české tak německé je na to dostatečně jazykově připraveno.

V roce 1913 byla zahájena výuka v nové budově, stará seminárka prošla částečnou rekonstrukcí. Péčí Dr. Segeti byly zřízeny nové studovny a vznikly nové profesorské byty.

Dr. Segeřa byl podle všeho přísný učitel a protože měl sám na sebe velké nároky, přenášel je i na své podřízené. Víme, že dbal na dodržování pedagogických zásad, dohlížel na metody výuky jednotlivých profesorů a v případě problémů žádal bezpodmínečnou nápravu. Z náznaků v pramenech lze usuzovat, že se nedá hovořit o příliš velké osobní oblíbenosti takového nadřízeného, kterého zajímá bezchybný výkon, ale v krátké době se ze semináře a gymnázia stal jeden z nejlepších vzdělávacích ústavů na Moravě a dokonce v monarchii. Proto se také dostane Segeřovi ocenění své práce přímo z rukou císaře.⁹

Starosti jiného druhu nastaly s počátkem první světové války. Reálně hrozilo, že ústav bude zabrán pro potřeby vojska a plánovalo se v jeho prostorách zřídit vojenskou nemocnici. Tyto záměry existenci školy samozřejmě ohrožovaly a to prakticky po celou dobu války. Navíc ústav byl soukromý a byl vystaven a zrekonstruován z prostředků církve a soukromých investorů a dárců. Na to ovšem erár nehleděl a byl ochoten soukromý majetek prakticky konfiskovat. Samozřejmě Dr. Segeřa opět vyrazil do boje za zachování ústavu. Bohužel, zvolené metody se ukázaly jako krajně nešťastné a vlastně řediteli obrazně řečeno „zlomí vaz“.

Právě z obav, aby na ústav a jeho osobně nepadl ani stín možného podezření, že se chová nerakousky a tudíž nevlastenecky, se Dr. Segeřa dopouštěl věcí, které mu byly po převratu podtrženy a sečteny. Šlo o to, že konal to, co konat nemusel s obzvláštní horlivostí,

⁷ Výroční zpráva arcibiskupského gymnázia XXIV, 1933–1934, OA Kroměříž

⁸ Ministerský výnos ze dne 7. 6. 1910, OA Kroměříž

⁹ Obdržel Řád Františka Josefa (kaiserlich österreichischer Franz Joseph-Orden), který měl oceňovat zásluhy bez rozdílu stavu, ale nebyla s jeho udělením spojena žádná privilegia, ani finanční ocenění.

veden až úzkostlivými obavami, že by mohl být ústav násilně uzavřen. Je nutno podotknout, že uzavření ústavu by ovšem mělo fatální dopad na výchovu mladé kněžské generace a to na dlouhá léta. Nešlo také jenom o budoucí bohoslovce, ale o ztrátu vzdělávací instituce, která měla význam pro region i pro celou moravskou zemi.

Pod vlivem Dr. Segeti ústav uzavřel za války celkem šest válečných půjček, čímž se dostal do katastrofálního finančního stavu, ze kterého se potom vzpamatovával dlouhá léta. Válečné půjčky v tomto rozsahu pravděpodobně po řediteli Segeťovi nikdo nežádal.¹⁰

Dalším Kainovým znamením bylo rakouské vyznamenání, které mu bylo v roce 1917 císařem uděleno. Stal se rytířem řádu Františka Josefa I. Těžko mohl deklarovat loajálnost režimu více než přijetím tohoto vyznamenání. Ovšem pokusme se jeho činnost za války lépe charakterizovat. Dr. Bonifác Segeťa nepochybně nebyl vlastencem v tom slova smyslu, kterému dnes přikládáme. Byl loajálním zastáncem a přesvědčeným stoupencem stávajícího režimu monarchie císaře Františka Josefa I. a také se tak choval. Nemůžeme mu vyčítat servilitu nebo osobní nestatečnost, protože to není pravda. Mnoha svými činy dokázal, že je schopen se důrazně postavit většinovému názoru. Pro zrovnoprávnění českého jazyka s německým udělal na kroměřížské škole víc než kdokoli jiný. Katolická církev tak na začátku 20. století disponovala oboujazyčným vzdělávacím ústavem. Nešlo mu ani o prosazení větších práv pro češtinu, ale nastolení stavu, kdy mohou vedle sebe dvě národnosti koexistovat bez konfliktů a vzájemného napadání. Segeťa se po celou dobu války staral o zásobování 400 studentských hladových krků a je jeho zásluhou, že ústav přestál válečnou dobu sice ve skromnosti, ale bez hladu a nedostatku.¹¹

Válečné události podlomily ředitelovo zdraví. Zažádal si proto 1. 9. 1918 o zdravotní dovolenou, ze které se již do funkce ředitele nevrátil. Změněné státní poměry z něj rychle udělaly člověka nevhodného a byl donucen stáhnout se do ústraní. Zdravotní zpráva, kterou ostatně vystavil lékař semináře a gymnázia, hovoří o nervovém vyčerpání, ale rozhodně nevykazuje příznaky vážné nemoci. Reakce arcibiskupa Skrbenského na nemoc Segeti byla příznačná: „...povoluji Vám veškeré požitky jak peněžité tak hmotné, nemůže se však zamlčet pochybnost, poslouží-li v plné míře stálý pobyt v ústavu a v ovzduší Vaší dosavadní činnosti Vašemu zotavení...“¹²

Na této dovolené byl 11. 11. jmenován kanovníkem kolegiátní kapituly u sv. Mořice a 1. 3. 1920 odešel na trvalý odpočinek.

Ještě dva školní roky (1920/21 a 1923/4) vypomáhal v ústavu jako pomocný učitel, z čehož lze také usoudit, že se jeho zdravotní stav stabilizoval.

¹⁰ Upisování válečných půjček bylo za války běžnou praxí. Segeťův problém tkví v četnosti těchto půjček a ve finanční výši, kterou instituce nemohla zvládnout. Blíže okolnosti jeho rozhodnutí nejsou z dostupných pramenů bohužel známy.

¹¹ Z dochované korespondence s ck. místodržitelstvím víme, že mnohokrát žádal o zvýšení přidělů masa pro chlapce semináře. Zdůvodňoval to růstovými problémy hochů a věřil, že dostatečná strava je ochráněním před tuberkulózou. Sám osobně objížděl kroměřížské řezníky a vyjednával slevy a mimořádné dodávky masa a zeleniny.

¹² Skrbenského dopis Segeťovi, Personálie 1912–1918, ZOA Opava, pobočka Olomouc

Konec svého pracovního života vyplnil vedle duchovních povinností literární činností. Již jako bohoslovec publikoval pojednání „Ideje oběti mosaické“¹³. Tiskem dále vyšlo několik jeho vědeckých pojednání, významný byl spis „Církev východní a západní“ a celá řada prací byla připravena do tisku, ale již nevyšla. Nepodařilo se mu zpracovat kroniku válečných let ústavu, což byl projekt, který často zmiňoval jako svůj osobní dluh škole.

V roce 1932 byl jmenován domácím prelátem Jeho Svatosti Pia XI, čestným papežským komořím a skutečným arcibiskupským radou.¹⁴ Od roku 1933 se jeho zdraví začalo zhoršovat. Trpěl opakovanými srdečními záchvaty, na které nakonec 27. prosince 1933 ve Starém Jičíně zemřel. Zanechal po sobě i opravdu úctyhodný hmotný odkaz, protože celý život šetřil a nemalé prostředky ve výši skoro půl milionu korun věnoval bezvýhradně na nadace a podpůrné fondy. Vytvořil tak stipendijní fond gymnázia, který patřil co do objemu peněz k největším. Podpořil i seminář v Olomouci, Bruntále a reálné gymnázium v Přerově. Zbytek svého jmění a svoji krásnou a bohatou knihovnu odkázal salesiánské koleji Dona Bosca ve Fryštáku. Jeho skon vzalo na vědomí i ministerstvo školství a vyjádřilo mu svůj dík za pedagogické zásluhy. In memoriam...

¹³ Akademie velehradská, sv. XIII.

¹⁴ Papežské breve 19. 2. 1932, papežský domácí prelát bylo vysoké církevní vyznamenání